

ВІДГУК

офіційного опонента

кандидата юридичних наук, доцента Омельчук Любові Василівни

на дисертацію Реви Івана Петровича

«Розслідування порушень встановлених законодавством вимог

пожежної або техногенної безпеки»,

підготовленої на здобуття ступеня доктора філософії

з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право»

Ступінь актуальності обраної теми. Актуальність обраної теми «Розслідування порушень встановлених законодавством вимог пожежної або техногенної безпеки» детермінується, зокрема, зростанням кількості надзвичайних ситуацій, руйнування об'єктів критичної інфраструктури та промислових підприємств в умовах воєнного стану. Масштабні пожежі, вибухи, аварії на виробничих і побутових об'єктах, спричинені порушеннями встановлених законодавством вимог безпеки, призводять до людських жертв, значних матеріальних збитків і екологічних катастроф, виступаючи часто наслідком недбалості, бездіяльності або умисного порушення правил, установлених законом.

Наведений дисертантом аналіз офіційної статистики свідчить, що протягом останніх років кількість пожеж і техногенних аварій, які мають ознаки кримінальних правопорушень, залишається стабільно високою, а ефективність доказування у таких провадженнях є низькою, що зумовлюється складністю збирання доказів, втратою матеріальних слідів внаслідок дії відповідних факторів, відсутністю чіткої методики розслідування та недостатньою взаємодією між слідчими, експертними установами і підрозділами Державної служби України з надзвичайних ситуацій. Наведене вказує на потребу формування ефективної видової криміналістичної методики розслідування порушень пожежної та техногенної безпеки, яка б забезпечила чіткий алгоритм дій слідчого від моменту фіксації події до призначення судових експертиз, передбачала використання сучасних цифрових технологій (3D-сканування, дронів, відеоаналітики), інтеграцію спеціальних знань і взаємодію між усіма учасниками кримінального провадження.

Водночас погоджуємося, що у науковій літературі проблематика розслідування правопорушень, пов'язаних із порушенням встановлених законодавством вимог пожежної або техногенної безпеки, досліджена фрагментарно, оскільки праці присвячені окремим аспектам щодо пожежно-технічних експертиз, питанням цивільного захисту, організації протипожежних заходів, але не формують цілісної криміналістичної концепції розслідування цієї групи кримінальних правопорушень.

Додатковим чинником актуальності вирішуваного автором наукового завдання є європейський інтеграційний курс України, який вимагає, серед іншого, гармонізації стандартів техногенної та пожежної безпеки з директивами ЄС. У цьому контексті наукова розробка сучасних методик розслідування злочинів, пов'язаних із порушенням таких стандартів, набуває не лише національного, а й міжнародного значення. Тому актуальність теми дисертаційного дослідження Реви Івана Петровича та визначених ним завдань для наукового пошуку не викликає сумнівів.

Актуальність дисертаційної роботи підкреслюється також тим, що тема дослідження відповідає як державним, так і відомчим пріоритетам наукового забезпечення протидії злочинності в Україні, зокрема, напрям дослідження обрано відповідно до положень законів України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення державного нагляду (контролю) у сфері техногенної та пожежної безпеки» (від 2 травня 2023 року № 3063-IX), «Про об'єкти підвищеної небезпеки» (від 18 січня 2001 року № 2245-III), Стратегії національної безпеки України (Указ Президента України від 14 вересня 2020 р. № 392/2020), Стратегії розвитку оборонно-промислового комплексу України (Указ Президента України від 20 серпня 2021 року № 372/2021), Національної економічної стратегії на період до 2030 року (постанова Кабінету Міністрів України від 3 березня 2021 року № 179). Робота відповідає Тематиці наукових досліджень і науково-технічних (експериментальних) розробок Міністерства внутрішніх справ України на 2020–2024 роки (наказ МВС України від 11 червня 2020 року № 454) й Основним напрямом наукових

досліджень Національної академії внутрішніх справ на 2021–2024 роки (рішення Вченої ради від 21 грудня 2020 року, протокол № 23). Тему дисертації затверджено рішенням Вченої ради Національної академії внутрішніх справ від 22 вересня 2023 року (протокол № 12).

Наведені вище положення дозволяють стверджувати, що дисертаційне дослідження Реви Івана Петровича на тему «Розслідування порушень встановлених законодавством вимог пожежної або техногенної безпеки» має комплексний характер, відзначається методико-практичною орієнтованістю на вдосконалення методики розслідування порушень встановлених законодавством вимог пожежної або техногенної безпеки.

Достовірність та обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Наукові положення, висновки і рекомендації, сформульовані автором, є обґрунтованими, послідовними та переконливими. При їх обґрунтуванні використане широке коло наукових джерел, а також результати вивчення різноманітного та кількісними та якісними характеристиками емпіричного матеріалу. Також автором використовувались джерела не лише кримінального процесуального та криміналістичного спрямування, а окремі аспекти визначеної проблематики досліджувались на основі джерел з кримінального права, кримінології та інших правничих наук.

Високим є теоретичний рівень викладу матеріалу та обґрунтування одержаних результатів, оскільки автор вдало застосував різноманітні методи наукового пізнання, ґрунтовно проаналізувавши законодавчі акти, слідчу і судову практику, коректно вступає у наукову дискусію із правниками, які досліджували раніше суміжні питання, аргументовано викладаючи власну позицію, на підставі чого формулює теоретичні висновки та практичні рекомендації, які мають достатній ступінь наукової новизни, виступаючи вагомим внеском у доктрини кримінального процесу та криміналістики, оскільки висновки та пропозиції дисертанта заслуговують на схвалення та підтримку.

Достовірність отриманих у дослідженні результатів підтверджується в тому числі ґрунтовною емпіричною базою, що включає зведені дані вивчення 88 судових рішень (ст. 270 КК України) з Єдиного державного реєстру судових рішень (за 2014–2018 роки – 70; за 2019–2025 роки – 18); результати опитування 120 слідчих Національної поліції України щодо проблемних питань розслідування порушень встановлених законодавством вимог пожежної або техногенної безпеки; аналітичні звіти й узагальнення МВС України, Національної поліції України, Офісу Генерального прокурора, Державної судової адміністрації України. Під час підготовки дисертації використано також досвід роботи автора в правоохоронній системі України.

Крім того, дослідження ґрунтується на проведенні критичного аналізу значної кількості законодавчих та наукових джерел (182 найменування на 20 сторінках).

В цілому дисертаційне дослідження Реви І.П. характеризується аргументованістю та достатньою обґрунтованістю узагальнень, висновків та рекомендацій, що підтверджено належними емпіричними даними.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що в дисертації поставлено й виконано важливе науково-прикладне завдання з розроблення засад криміналістичної методики розслідування порушень встановлених законодавством вимог пожежної або техногенної безпеки з обґрунтуванням пропозицій та рекомендацій правового, організаційного та практичного характеру. Найсуттєвішими з них є такі положення:

вперше:

– розроблено наукові положення видової методики розслідування порушень встановлених законодавством вимог пожежної або техногенної безпеки, що ґрунтується на розгорнутій криміналістичній характеристиці відповідної категорії кримінальних правопорушень й охоплює рекомендації щодо організації початкового етапу розслідування, проведення окремих слідчих (розшукових) дій та використання спеціальних знань;

– здійснено розподіл порушень встановлених законодавством правил пожежної або техногенної безпеки: за способами вчинення кримінального правопорушення та за характеристиками суб'єкта, який причетний до кримінального правопорушення, що є основою для подальшої диференціації внутрішньовидових методик їх розслідування;

– запропоновано напрями використання під час розслідування порушень встановлених законодавством правил пожежної або техногенної безпеки сучасних технологій, серед яких першочергове значення для збирання доказів має застосування під час огляду місця пожежі / техногенної аварії портативного 3D сканера, можливостей безпілотних літальних комплексів і відеоаналітики;

удосконалено:

– типологію осіб, які вчиняють порушення встановлених законодавством правил пожежної або техногенної безпеки умисне, що сприяє виявленню джерел інформації про підозрюваного, впливає на обрання тактичних прийомів проведення слідчих (розшукових) та інших процесуальних дій;

– рекомендований перелік обставин, які підлягають доказуванню на початковому етапі розслідування встановлених законодавством правил пожежної або техногенної безпеки, стосовно часу, місця, способу й інших обставин учинення кримінального правопорушення, причетності певної особи (осіб) до вчинення кримінального правопорушення та форми вини, виду й розміру шкоди, завданої кримінальним правопорушенням, інших обставин, які характеризують особу обвинуваченого, обтяжують чи пом'якшують покарання, виключають кримінальну відповідальність або є підставою для закриття кримінального провадження;

– порядок дій суб'єктів сторони обвинувачення в слідчих ситуаціях початкового й наступного етапів розслідування порушень встановлених законодавством вимог пожежної або техногенної безпеки, а також перевірки типових версій про особу підозрюваного, спосіб учинення кримінального правопорушення, імовірні ознаки умисних дій щодо підпалу або порушення норм техногенної безпеки;

дістало подальший розвиток:

- організаційні засади й особливості тактики проведення огляду місця події, допиту і призначення судових експертиз під час розслідування порушень встановлених законодавством вимог пожежної або техногенної безпеки;
- методологічні підходи до аналізу порушень встановлених законодавством вимог пожежної або техногенної безпеки на основі оцінки результатів наукових досліджень і практики різних часів;
- наукове бачення використання спеціальних знань під час розслідування порушень встановлених законодавством вимог пожежної або техногенної безпеки, серед яких першочергове значення для збирання доказів має залучення спеціалістів різного профілю до проведення огляду місця події, а також призначення комісійних і комплексних трасологічних, пожежно-технічних та інженерно-технічних експертиз.

Повнота викладу наукових положень, висновків та рекомендацій, сформульованих у дисертації та в опублікованих працях. Теоретичні результати та висновки проведеного дослідження відображено у 8 наукових публікаціях, серед яких 4 статті – у збірниках, включених МОН України до переліку наукових фахових видань з юридичних наук, 4 тез – у збірниках матеріалів міжнародних, всеукраїнських і міжвідомчих науково-практичних конференцій і круглих столів. Окремі положення дисертаційної роботи впроваджені у слідчу діяльність, освітній процес та використано у науково-дослідній роботі, що підтверджується відповідними актами впровадження.

Достатньо обґрунтованою, логічною та послідовною є визначена автором структура дисертації, яка зумовлена предметом, метою та завданнями дослідження. Робота складається з анотації українською та англійською мовами, переліку умовних позначень, вступу, трьох розділів, що мають вісім підрозділів, висновків, списку використаних джерел (182 найменування на 20 сторінках) і десяти додатків (на 43 сторінках). Повний обсяг дисертації становить 230 сторінок, із них обсяг основного тексту – 167 сторінки.

У вступі автором чітко та логічно обґрунтовано вибір теми дослідження, окреслено сучасний стан та проблеми, виділено невирішені проблемні питання, охарактеризовано необхідність розв'язання суперечностей, які зумовлюють актуальність дослідження. Автор розкрив мету, об'єкт, предмет дослідження, сформував основні завдання, визначив методологічні, теоретичні та емпіричні основи, охарактеризував методи дослідження, розкрив наукову новизну, теоретичне і практичне значення одержаних результатів, представив відомості про впровадження та апробацію результатів дослідження, а також описав структуру та обсяг дисертації.

У Розділі 1 «Теоретичні основи дослідження та криміналістична характеристика порушень установлених законодавством вимог пожежної або техногенної безпеки» автором проаналізованого теоретико-правові основи правових, криміналістичних та організаційних засад розслідування порушень установлених законодавством вимог пожежної або техногенної безпеки. Досліджено ступінь наукової розробленості проблеми, в результаті чого розкрито еволюцію наукових поглядів на методику розслідування загалом та на методику розслідування пожеж і техногенних аварій зокрема. Особливу увагу приділено кримінально-правовому аналізу бланкетної диспозиції ст. 270 КК України, що відсилає до численних нормативно-правових актів у сфері цивільного захисту, пожежної та техногенної безпеки. У зв'язку із цим дисертант детально аналізує основні джерела, серед яких Кодекс цивільного захисту України, Закон України «Про об'єкти підвищеної небезпеки», Закон України «Про державний нагляд (контроль) у сфері техногенної та пожежної безпеки», Правила пожежної безпеки в Україні та Правила техногенної безпеки, доводячи, що нормативна база є складною, багаторівневою й нерідко колізійною, що створює труднощі у правозастосуванні й ускладнює роботу слідчих щодо здійснення досліджуваних кримінальних проваджень.

Окрему увагу автор приділяє аналізу чинників, які зумовлюють складність розслідування таких злочинів: руйнування чи втрата матеріальних слідів унаслідок дії високих температур, спроби інсценувати підпали,

необхідність залучення спеціалістів різних галузей – пожежно-технічних, електротехнічних, будівельно-технічних тощо. Як наслідок, дисертант наголошує на потребі комплексного використання спеціальних знань та міжвідомчої взаємодії між органами досудового розслідування, підрозділами ДСНС, експертними установами та адміністраціями підприємств, установ, організацій, де сталися надзвичайні події.

Здобувачем також сформульовано та обґрунтовано класифікацію способів учинення порушень вимог пожежної або техногенної безпеки, де залежно від об'єкта посягання і характеру дій правопорушника виокремлено: 1) службові порушення, пов'язані з недбалістю посадових осіб, порушенням правил зберігання, використання і транспортування пожежонебезпечних речовин, експлуатації електромереж та обладнання; 2) побутові порушення, що здійснюються громадянами поза професійною діяльністю — недотримання правил поведінки з відкритим вогнем, неправильне користування опалювальними приладами, експлуатація несправних електропристроїв; 3) порушення військовослужбовців, спричинені використанням небезпечних засобів обігріву або техніки у польових умовах.

Аналізуючи інші елементи криміналістичної характеристики порушень установлених законодавством вимог пожежної або техногенної безпеки, виділяючи типову обстановку події, особу злочинця, механізм утворення слідів, предмет і знаряддя злочину, джерела доказової інформації. Зокрема, визначено, що обстановка порушень установлених законодавством вимог пожежної або техногенної безпеки має складний багаторівневий характер — вона починається задовго до моменту займання (через систематичні порушення правил експлуатації), продовжується в період розвитку пожежі та зберігає значення навіть після її ліквідації. Це зумовлює потребу ретельного аналізу причинно-наслідкових зв'язків між технічними й людськими факторами.

У контексті механізму утворення слідів дисертант детально описує особливості матеріальної слідової картини — залишки горіння, термічні пошкодження, зміни кольору металів, деформацію предметів, розповсюдження

диму, запахів, нагару, залишків пальних речовин тощо. Вказано, що для збереження таких об'єктів необхідне негайне проведення огляду із залученням фахівців-пожежників і використанням спеціальної техніки (тепловізорів, газоаналізаторів, 3D-сканерів). Окремо визначено місце і значення спеціальних знань у розслідуванні порушень установлених законодавством вимог пожежної або техногенної безпеки, оскільки без участі експертів-техніків, хіміків, інженерів-будівельників повноцінне дослідження події неможливе, а тому автор розглядає спеціальні знання не лише як допоміжний інструмент, а як органічну складову криміналістичної методики розслідування пожеж і техногенних аварій.

Розділ 2 «Початковий етап розслідування порушень встановлених законодавством вимог пожежної або техногенної безпеки» присвячено детальному аналізу особливостей діяльності слідчого на початковому етапі досудового розслідування злочинів, передбачених статтею 270 Кримінального кодексу України. Дисертант послідовно розкриває поняття початкового етапу, його мету, завдання, межі, коло обставин, що підлягають встановленню, а також тактичні та організаційні особливості діяльності слідчого під час виявлення, фіксації і перевірки доказової інформації.

Узагальнено наукові підходи до визначення поняття «початковий етап розслідування» і зазначено, що саме з моменту внесення відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань починається процесуальна діяльність, спрямована на встановлення події кримінального правопорушення. Обґрунтовано, що огляд місця події є єдиною процесуальною дією, яку закон дозволяє проводити до моменту реєстрації відомостей у ЄРДР.

Окреслено зміст початкового етапу розслідування, який полягає у збиранні, перевірці та оцінці фактичних даних про подію пожежі чи техногенної аварії, у встановленні причинно-наслідкових зв'язків між діями або бездіяльністю відповідальних осіб та наслідками, що настали. Автором наведено класифікацію основних обставин, які підлягають встановленню під час розслідування: умови, що передували виникненню пожежі; технічний стан об'єкта та його систем безпеки; характеристика місця й часу події; обсяг

завданих збитків; особи, відповідальні за дотримання вимог пожежної або техногенної безпеки, у зв'язку із чим підкреслено необхідність аналізу технічної документації — актів перевірок, приписів, журналів інструктажів, наказів та інших офіційних документів, що містять відомості про стан об'єкта до настання події. Звернено увагу на труднощі, які виникають під час встановлення таких обставин, зокрема, складність у визначенні потрібних документів, проблеми пошуку місця їх зберігання, а також недостатній рівень спеціальних знань слідчих щодо оцінки технічних матеріалів, для чого пропонується залучати фахівців відповідного профілю.

Окрему увагу приділено встановленню механізму виникнення пожежі або техногенної аварії. Автор наголошує, що у процесі розслідування необхідно визначити осередок пожежі, час її виникнення, характер і напрям поширення вогню. Наведено типові ознаки, які свідчать про можливість умисного підпалу, зокрема наявність кількох осередків займання, використання легкозаймистих речовин або умисне відключення систем протипожежного захисту. Дисертан детально зупиняється на особливостях огляду місця події, де є загиблі, підкреслюючи важливість фіксації положення тіл, ступеня їх ушкодження та слідів, що можуть мати значення для встановлення причин смерті.

У роботі запропоновано класифікацію типових слідчих ситуацій, що виникають на початковому етапі розслідування злочинів зазначеної категорії. Серед них виокремлено ситуації з очевидними ознаками злочину, ситуації, коли причина займання є невизначеною, а також випадки, коли подія може бути інсценованою. Для кожного типу ситуацій наведено основні напрями діяльності слідчого та необхідні першочергові слідчі (розшукові) дії. Зокрема, вказано на доцільність проведення огляду місця події, допитів свідків і потерпілих, вилучення документів, призначення пожежно-технічної, судово-медичної, хімічної та інших експертиз. Підкреслено, що участь спеціалістів під час огляду місця події, відбору зразків, фіксації слідів, а також проведення експертних досліджень є необхідною умовою повного та об'єктивного встановлення обставин вчиненого.

У Розділі 3 «Проведення слідчих (розшукових) дій під час розслідування порушень встановлених законодавством вимог пожежної або техногенної безпеки» здобувач, на основі аналізу слідчої практики, результатів анкетування розкриває організаційно-методичні та процесуально-криміналістичні аспекти проведення слідчих (розшукових) дій під час розслідування порушень встановлених законодавством вимог пожежної або техногенної безпеки.

Дисертант детально розкриває сутність, цілі та основні завдання огляду місця події при пожежах і техногенних аваріях. Наведено систематичний огляд наукових підходів до визначення ролі огляду в розслідуванні, узагальнено класифікацію завдань (виявлення, фіксація, вилучення та попередній аналіз речових доказів), а також відображено практичні особливості планування та організації огляду. Описано двоетапну модель слідчого огляду (статичний/загальний і динамічний/детальний), обґрунтовано необхідність залучення вузькопрофільних фахівців (інженерів, хіміків, судово-медичних експертів тощо) та розмежовано поняття «місце пожежі (аварії)» і «місце події». Розглянуто характерні зони пожежі (зона горіння, зона теплового впливу, зона задимлення), встановлено значення виявлення осередків та кількості джерел займання для визначення причин події. Окрему увагу приділено специфіці огляду місць вибухів і техногенних аварій, питанням пакування й збереження потенційно вибухонебезпечних та інших речових доказів, а також класифікації помилок під час огляду (недоліки фіксації, організаційні та тактичні помилки). Також висвітлено роль сучасних технічних засобів (3D-сканери, БпЛА, тепловізори, портативні комплекси тощо) і можливості використання технологій штучного інтелекту у криміналістичних діях.

Окремо автором охарактеризовано предмет і специфіку допиту, наведено широке коло потенційних допитуваних (свідки, очевидці, відповідальні за протипожежний стан, керівники гасіння, потерпілі, підозрювані) та особливості збирання ідеальних слідів у вигляді показань при розслідуванні порушень встановлених законодавством вимог пожежної або техногенної безпеки.

Розкрито підготовчі рівні до допиту, перелік інформації, що підлягає уточненню (обставини виявлення пожежі, передумови, розвиток пожежі тощо), та методичні рекомендації щодо встановлення психологічного контакту й врахування емоційного стану допитуваних. Описано тактичні підходи до допиту підозрюваного, одночасного допиту декількох осіб, а також питання застосування дистанційних технологій допиту.

Також дисертантом визначено основні види експертиз при розслідуванні порушень встановлених законодавством вимог пожежної або техногенної безпеки (пожежно-технічна, електротехнічна, будівельно-технічна, інженерно-технологічна; криміналістичні, вибухотехнічні, судово-медичні, судово-хімічні, товарознавчі тощо) та їхні діагностичні напрями. Детально викладено питання формулювання експертних завдань, строків та доцільності проведення експертиз (зокрема питання невідкладності відбору зразків для хімічних досліджень), перелік об'єктів і зразків, що надходять до експертизи, а також вимоги до пакування, транспортування й супровідної документації. Розглянуто спеціальні методики судово-медичної ідентифікації, визначення часу та причин смерті, особливості експертизи кісткових залишків, а також завдання й порядок виконання вибухотехнічних досліджень.

У висновках дисертації сформульовано наукові положення та одержані результати, що в сукупності спрямовані на вирішення важливого наукового завдання з розроблення теоретичних положень і науково обґрунтованих рекомендацій щодо методики розслідування порушень встановлених законодавством вимог пожежної або техногенної безпеки.

Загалом, дисертаційна робота Реви І.П. справляє позитивне враження, оскільки автор сформував переважно цілісне й обґрунтоване уявлення про сучасний стан і перспективи розвитку методики розслідування порушень встановлених законодавством вимог пожежної або техногенної безпеки.

Дискусійні положення та зауваження до дисертації. Одночасно із численними здобутками та позитивними положеннями виконаного дослідження, загалом позитивно оцінюючи дисертаційну працю, зосередимо

увагу на окремих суперечностях та дискусійних положеннях, які, на наш погляд, потребують або додаткової аргументації, або роз'яснень під час публічного захисту дисертації, зокрема:

1. Розкриваючи підрозділ 1.1 роботи, дисертант обґрунтовує доцільність дослідження порушень установлених законодавством вимог пожежної або техногенної безпеки в єдиному криміналістичному контексті, що зумовлено наявністю спільних об'єктів посягання, схожістю наслідків (загибель людей, матеріальні збитки, руйнування майна, шкода довкіллю) та процесуальними особливостями фіксації слідів. Такий підхід є виправданим із точки зору комплексності дослідження, однак надалі у тексті дисертації часто простежується ототожнення понять «пожежна безпека» та «техногенна безпека», без належного теоретичного розмежування їх змісту, правової природи та системи нормативного забезпечення, що потребує додаткового пояснення автором такого підходу.

2. Дисертант належним чином окреслив інституційну ролі Державної служби України з надзвичайних ситуацій у сфері пожежної та техногенної безпеки, її місце в системі центральних органів виконавчої влади, а також описано практичні моменти участі фахівців ДСНС у фіксації та дослідженні обстановки на місці події, зокрема, слушно підкреслено, що саме підрозділи ДСНС першими прибувають на місце події, фіксують обстановку, спостерігають за розвитком пожежі та володіють цінною інформацією, яка може мати доказове значення у кримінальному провадженні. Водночас, у роботі не достатньо розкрито питання організаційно-правового забезпечення такої взаємодії фахівців ДСНС із слідчими підрозділами, проте питання процесуального оформлення первинних дій підрозділів ДСНС і передачі доказової інформації має ключове значення для подальшого досудового розслідування.

3. У тексті дисертації автор згадує про використання під час огляду місця події при порушеннях встановлених законодавством вимог пожежної або техногенної безпеки таких цифрових інструментів із елементами штучного інтелекту як 3D-сканування, безпілотний моніторинг тощо. Вважаємо, що

дисертанту слід було більше зупинитися на розкритті цього питання, зокрема, в частині використання під час досудового розслідування моделі цифрової реконструкції місця пожежі, що передбачає використання результатів 3D-сканування, фотограмметрії та безпілотного моніторингу для створення віртуального відтворення обстановки події. Застосування цієї моделі в судово-експертній практиці, зокрема, забезпечує точне визначення осередку займання, динаміки поширення вогню та взаємного розташування об'єктів, що підвищує достовірність експертних висновків і якість доказування у кримінальних провадженнях.

Проте перелічені вище зауваження та рекомендації в цілому не впливають на високу позитивну оцінку роботи, оскільки спрямовані на уточнення чи доповнення окремих положень дисертації, а у низці випадків носять спірний чи дискусійний характер.

Підсумовуючи викладене, слід зазначити, що тема дисертації актуальна, сформульовані автором висновки й рекомендації є достатньо аргументованими, вирізняються науковою новизною і мають як теоретичне, так і практичне значення. Таким чином, рецензована дисертація є кваліфікованою науковою працею, що містить результати здійснених автором досліджень. Отримані Ревою Іваном Петровичем нові науково обґрунтовані результати в сукупності розв'язують поставлене наукове завдання, що має істотне значення як для доктрин кримінальної процесуальної та криміналістичної науки, так і для практичної діяльності.

Оцінка змісту дисертації, її завершеність в цілому, оформлення. Зміст дисертації відповідає заявленій дисертантом науковій спеціальності (081 – «Право»), робота пройшла належну апробацію. Дисертація є кваліфікованою, завершеною працею, у якій не виявлено порушень академічної доброчесності. Дослідження підготовлено зрозумілою, юридично і літературно грамотною мовою. Оформлення дисертації загалом відповідає встановленим МОН України вимогам.

Отже, дисертація на тему «Розслідування порушень встановлених законодавством вимог пожежної або техногенної безпеки» відповідає вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 (зі змінами і доповненнями від 03 квітня 2019 року № 283), наказу МОН України № 40 від 12 січня 2017 року «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» (зі змінами від 12 липня 2019 року) і Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії (постанова Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44), а її автор – Рева Іван Петрович заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».

Офіційний опонент:
заступник директора
з навчально-організаційних питань
Навчально-наукового інституту права
Державного податкового університету,
кандидат юридичних наук,
доцент, доцент кафедри
кримінального права та процесу

Любов ОМЕЛЬЧУК

